

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1977

127 111 111

BRNO 1980

řecí materiál /Kratochvíl 1977/ v celkovém počtu 83 kusů. Na jeho podkladě byly stanoveny tyto druhy domácích zvířat: skot, prase domácí, malí přežvýkavci, pes a kůň. Volně žijící druhy jsou zastoupeny jeleňem a zajícem. Dva úlomky ptačích kostí nebylo možno druhově determinovat. Chovaná zvířata na sídlišti nepřesahovala svou velikostí rámec ostatních středověkých sídlišť.

L i t e r a t u r a :

- Kratochvíl , Z. , 1977: Zvířecí kostní materiál zaniklé středověké osady Zbýšov /okr. Brno - venkov / , Archiv AÚ ČSAV Brno, pp. 1-6, č.j. 939/77.
- Měřinský , Z. , 1975 : Dohled a záchranný výzkum při pozemních úpravách v místě zaniklé středověké osady Studýn u Zbýšova /okr. Brno - venkov/. Přehled výzkumů 1975, 67.

Tierknochen aus der mittelalterlichen Niederlassung Z b ý š o v / B e z . B r n o - v e n k o v / . Bei der Rettungsgrabung der mittelalterlichen Dorfwüstung bei Zbýšov /10. - 13. Jh./ gewann man 83 Stück Knochenmaterial. Aufgrund dessen wurden folgende Gattungen bestimmt : Rind, Hausschwein, kleine Weiderkäuer, Hund, Pferd, Hirsch und Hase.

ROSTLINNÉ NÁLEZY ZE STŘEDOVĚKU STARÉHO MĚSTA /okr. Uherské Hradiště/

Emanuel O p r a v i l , AÚ ČSAV Brno

Při záchranném výzkumu na lokalitě Uherské Hradiště-Staré Město v poloze "Za zahradou" odkryl Dr. R. Snášil zbytky sídelních, dílenských a hospodářských objektů ze 12. až 17. stol. - mezi jiným několik pecí, studnu a odpadní jámu. Tyto archeologické objekty téměř pravidelně obsahují kromě artefaktů též zbytky rostlinného původu. I na tomto nalezišti se podařilo zachránit zajímavou kolekci zuhelnatělých rostlinných zbytků - dřevin a bylin. Zuhelnatělé zbytky pocházejí především z pecí. Výmety z pecí a jejich zásypy však obsahují různé velkou příměs nezuhelnatělého materiálu, který se vyskytoval v jejich blízkosti v době provozu, případně těsně po zániku funkce objektů, ke kterým pece náležely. Náznorně to dokazuje obsah předpecních jam vyhřívajících pecí /objekty č.6 a 7./ . Současně vedle sebe - zuhelnatělé i nezuhelnatělé - se hojně vyskytly pecičky bezu černého a chebdlí. Taktéž zjištěné rumištní rostliny a plevely se vyskytují v několika objektech zuhelnatělé, v jiných zase nezuhelnatělé, např. pláčinec žabinec aj. Ve studni /objekt č.32/ se na tomto nalezišti zachovalo jen málo zbytků - pouze dřevěný rám na jejím dně a menší množství zuhelnatělého dřeva ze zásypu horní části šachty, patrně topivo z nějaké pece /či pecí / , jak předpokládá Dr. R. Snášil/. Zlomky zuhelnatělého dřeva byly nalezeny rovněž ve výplni odpadní jámy /objekt č.30/ .

Jak ukazuje přehled na tabulce 1. , pochází dřevo, sloužící k vytápění pecí z nejrůznějších druhů stromů a dokonce i několika keřů. Největší počet zlomků připadá na zuhelnatělé dřevo dubu, kterým se topilo především v pecích dílenských objektů; zdá se, že v nich byl poněkud preferován. Velná část jeho zlomků pochází z rozpadlých větších kusů, jak dokazuje malé zakřivení letokruhů v částech z partií při obvodu kmene o větším průměru /30 - 60 i více cm/. Na některých zuhelnatělých dřevěch ze studované lokality jsem na základě mikroskopické analýzy zjistil některé zajímavé archeologické poznatky. V objektu č.32 bylo nalezeno několik větších zlomků zuhelnatělého dřeva jedle rovněž pocházející z kladů o větším průměru. Toto dřevo i po zuhelnatění obsahovalo velké množství chodeb ligninových hmyzu /červotočovití aj./ , ze zlomků se sypal i v tomto stavu zuhelnatělý trus vyplňující opuštěné chodbičky. Rovněž tak byla velmi dobře patrná vlákna dřevokazných hub. Z tohoto nálezu můžeme usuzovat, že jako topivo byla použita znehodnocená část trouchnivého dřeva ze zrušeného jiného objektu či zařízení. Nelze tu předpokládat dovoz nekalutní - ho poškozeného dřeva jedle, neboť jde o rostlinný druh, který nerostl v blízkém okolí. Její dřevo bylo dováženo z vyšších poloh Chřibů, kde lze předpokládat nejbližší původní výskyt této dřeviny v porostech . Bez mikroskopické analýzy by mohly upoutat pozornost i zlomky uhlíků válcovitého tvaru; některé pocházejí ze silnějších prutů, jiné byly vysoustruhovány z polenového dřeva. Z prutu ptačího zobu pochází 1 zlomek o průměru 45 mm /objekt č.30/ , z brstleny 5 zlomků o průměru 20-22 mm /4 roky staré; objekt č.51/ a 1 zlomek ze silnějšího prutu zimolezu pýřitého /nezachoval se celý průměr; objekt č.72/. V objektu č.56 se ve spouště zlomků uhlíků a jejich drti z kulatiny o větším průměru podařilo identifikovat 2 zuhelnatělé válcovité uhlíky vzhledu silnějšího prutu /o průměru 21-23 mm/. Na příčném řezu se však u nich pod mikroskopem objevila anatomická struktura zcela odlišná od soustředného uspořádání letokruhů v prutu. V tomto případě jde o nějaký čep /?/ vysoustruhovaný z kusu dřeva ze silnějšího dubového kmene. Na průřezu lze zastihnout dřevo 4 letokruhů s hranicemi nepatrně zakřivenými, zdánlivě rovnoběžnými. Pomineme-li pravidelně urostlé válcovité zlomky z prutů, které nevyžadovaly další opracování, pak v tomto případě jde o spálené dřevo, plnicí předtím určitou funkci. Jako topiva bylo použito buď omylem nebo jako nepotřebný předmět. Mezi semeny a zbytky plodů byly determinovány dvě dřeviny, jejichž dřevo se nepodařilo v materiálu prokázat - bez černý a chebdlí.

Dřeviny nalezené v poloze "Za zahradou" jsou až na jedli všechny místního původu. V blízkém okolí Starého Města se vyskytují dodnes. Jsou to jednak příslušníci lužních lesů, jednak rostou v okolních du - bohabrových hájích. Druhy z tohoto lesního společenstva jsou v materiálu více zastoupeny.

Mezi bylinnými druhy se podařilo zjistit i několik semen /obílek/ kulturních plodin /tabulka 1./ - všechny zuhelnatělé: koňský bob, pšenice obecná a shloučená ? a ječmen obecný ?. Ze segetálních plevelů byly zjištěny chrpa modrák a kravinec jehlancovitý, z rumištních voskovka menší a v okopaninách běžný ptačinec žabinec, na písčitéjších místech chmerek. Kolekce nezuhelnatělých semen a plůdků je početnější a zcela v ní převládají druhy a průvodci okopanin /tabulka 2./. Nejpozoruhodnější je výskyt semen durmanu, zaznamenaných v objektech vrcholného středověku. Jejich nález opět potvrzuje, že tato rostlina má své místo v květeně střední Evropy již z dřívějších dob. Všechny nalezené bylinné druhy se vyskytují v Pomoraví rovněž i dnes - na ruderálních stanovištích a v porostech kulturních rostlin.

Tabulka 1. Zuhelnatělé zbytky

Rostlina	Zbytek	Století:		
		12. - 13.	14. - 15.	16. - 17.
D ř e v i n y				
<i>Abies alba</i> Mill. - jedle bělokorá	u	13	10	17
<i>Acer platanoides</i> L. - javor mléč	u	6	-	-
<i>Betula</i> sp. - bříza	u	1	2	-
<i>Carpinus betulus</i> L. - habr	u	2	-	-
<i>Cornus sanguinea</i> L. - svída krvavá	u	2	-	-
<i>Corylus avellana</i> L. - líska	u	3	-	-
<i>Euonymus</i> sp. - brslen	u	5	-	-
<i>Fagus silvatica</i> L. - buk	u	4	5	14
<i>Fraxinus excelsior</i> L. - jasan	u	6	-	-
<i>Ligustrum vulgare</i> L. - ptačí zob	u	1	-	-
<i>Lonicera xylosteum</i> L. - zimolez pýřitý	u	1	-	-
<i>Pinus silvestris</i> - borovice lesní	u	-	-	1
<i>Populus</i> vel <i>Salix</i> - topol neb vrba	u	3	-	-
<i>Quercus</i> sp. - dub	u	178	25	17
<i>Sambucus ebulus</i> L. - chebdí	p	38	-	-
<i>Sambucus nigra</i> L. - bez černý	p	14	-	-
<i>Ulmus carpinifolia</i> Gled. - jilm habrolistý	u	4	6	-
B y l i n y				
<i>Bromus secalinus</i> L. - svečep stoklasa	o	4 + 1/2	-	-
<i>Centaurea cyanus</i> L. - chrpa modrák	n	1	-	-
<i>Cerinthe minor</i> L. - voskovka menší	t	1	-	-
<i>Euphorbia helioscopia</i> L. - pryšec kolovratec	s	1	-	-
<i>Hordeum</i> cf. <i>vulgare</i> L. - ječmen obecný	o	4	-	-
Poaceae - lipnicovité	st	-	+	-
<i>Scleranthus</i> sp. - chmerek	pl	1	-	-
<i>Secale cereale</i> L. - žito	o	1	-	-
<i>Stellaria media</i> L. - ptačinec žabinec	s	1	-	-
<i>Triticum aestivum</i> L. - pšenice obecná	o	6	-	-
<i>Vaccaria pyramidata</i> Medik. - kravinec jehlancovitý	s	1	-	-
<i>Vicia faba</i> L. - bob	s	1	-	-

Tabulka 2. Nezuheľnatěľe zbytky

Rostlina	Zbytek	Století 10.-11.	12.-13.	14.-15.	16.-17.
D ř e v i n y					
<i>Sambucus ebulus</i> L. - chebdí	p	-	34	42	66
<i>Sambucus nigra</i> L. - bez černý	p	-	15	29	4
B y l i n y					
<i>Atriplex nitens</i> Schkuhr - lebeda lesklá	s	-	-	3	-
<i>Atriplex</i> sp. - semeno	s	-	1	-	2
<i>Chenopodium album</i> L. - merlík bílý	s	-	3	18	3
<i>Chenopodium hybridum</i> L. - merlík zvrhlý	s	2	15	29	14
<i>Chenopodium murale</i> L. - merlík zední	s	-	1	-	-
<i>Chenopodium polyspermum</i> L. - merlík mnohosemenný	s	3	2	9	-
<i>Chenopodium urticum</i> L. - merlík městský	s	-	3	-	-
<i>Chenopodium</i> sp. - merlík	s	-	15	21	6
<i>Datura stramonium</i> L. - durman	s	-	1	7	-
<i>Lamium</i> cf. <i>album</i> L. - hluchavka bílá?	t	-	-	1	-
<i>Myosotis arvensis</i> /L./ Hill. - pomněnka roľní	t	-	1	-	-
<i>Polygonum hydropiper</i> L. - rdesno pepřník	n	-	1	-	-
<i>Stellaria media</i> L. - ptačinec žabinec	s	1	1	1	-

Zkratky: n - nažka, p - pečička, pl - plůdek, o - obilka, s - semeno, t - tvrdka, u - zlomek uhlíku, st - zlomky stěbel.

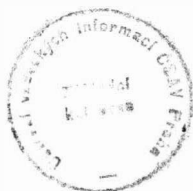
Pflanzenfunde aus dem mittelalterlichen Staré Město / Bez. Uherské Hradiště /. Auf der Lokalität Uherské Hradiště - Staré Město in der Flur "Za zahradou" wurden Überreste von Siedlungs-, Werkstatt- und Wirtschaftsobjekten aus dem 12. bis 17. Jahrhundert, Feuerherde, Brunnen, Abfallgruben, abgedeckt. Als Brennmaterial benutzte man Holz aus den umliegenden Waldbeständen an Eichen- Hainbuchenmischwäldern und aus den Auwäldern. In den Feuerherden der Werkstattobjekte war besonders zahlreich verkohltes Eichenholz vertreten; es hat den Anschein, dass es mehr bevorzugt war. Das in den Funden festgestellte Fichtenholz stammt aus den entfernteren Berglagen des Marsgebirges oder der Weissen Karpaten. Von Getreidearten hat man Saatweizen und Zwergweizen von Hülsenfrüchten Ackerbohne festgestellt. Vom Unkraut ist der Fund von gemeinem Stechapfelsamen bedeutend. Übersicht der verkohlten Überreste auf Tabelle 1., der unverkohlten auf Tabelle 2. Einige Gattungen wurden in demselben Objekt verkohlt sowie unverkohlt gefunden.

LESEFUNDE BEI DRNHOLEC

/Bez. Břeclav/

Josef Unger, Regionální muzeum Mikulov

Aufgrund einer Mitteilung der Schule in Drnholec /Lehrer Mádl/ wurde im April eine Terrainbegehung in der Flur "Na rovinkách" nordöstlich von Drnholec vorgenommen. Am Orte stellte man fest, dass bei der Ackerung und verschiedenen Arbeiten, die mit der Sicherung des Ufers des Wasserwerkes am Flusse Dyje verbunden sind, eine ausgedehnte Siedlung gestört worden war, die nach den Lesefunden in einer Länge von ca. 1 km verfolgt wurde. Man hat Keramikscherben aus der jüngeren Bronzezeit, aus der Latène-, Kaiser- und Burgwallzeit gewonnen.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1977

- Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně , sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : doc. dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě : Bronzová dýka z únětického pohřebiště v Mušově
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné